

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

The Guidelines to Develop the Digital Leadership for Teachers under the Secondary Educational Service Area Office Loei Nong Bua Lamphu

ชัชณพงศ์ ศรีจันทร์

Chissanapong Sonchan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University; Srilanchang Campus

*Corresponding author, e-mail: chissanapong.so@mbu.ac.th

Received: April 10, 2023; Revivsed: April 18, 2023; Accepted: May 5, 2024

บทคัดย่อ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลอย่างรวดเร็ว การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูเป็นสิ่งสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยแบ่งเป็นสองระยะ ระยะแรกเป็นการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง 314 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครู ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNImodified) ระยะที่สองเป็นการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดีในโรงเรียนต้นแบบ 3 แห่ง และประเมินแนวทางโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.38, S.D. = 0.49) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.67, S.D. = 0.46) การประเมินความต้องการจำเป็นระบุพื้นที่สำคัญ 4 ด้านที่ต้องพัฒนา เรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) การสื่อสาร 3) ความรู้ดิจิทัล และ 4) ความร่วมมือ

จากผลการวิจัย ได้เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู ประกอบด้วยกลยุทธ์ 25 แนวทางครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ซึ่งได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสม ($\bar{x}$ = 4.98) และความเป็นไปได้ ($\bar{x}$ = 4.93) ในการนำไปปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับครู การปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครู การจัดสรรทรัพยากรสำหรับการบูรณาการเทคโนโลยีในโรงเรียน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มหาวิทยาลัย และภาคเทคโนโลยี

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล การพัฒนาครู การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา การพัฒนาวิชาชีพ

Abstract

In the era of rapid digital transformation, developing teachers' digital leadership is crucial for enhancing educational quality. This research aimed to 1) study the current conditions, desirable conditions, and needs assessment of digital leadership among teachers, and 2) explore guidelines for developing digital leadership of teachers under the Secondary Educational Service Area Office Loei Nong Bua Lamphu. The study employed a mixed-methods research design. The research was conducted in two phases. The first phase involved a survey of 314 participants, including school administrators and teachers, using a 5-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics and the Modified Priority Needs Index (PNImodified). The second phase included a qualitative study of best practices in three exemplary schools and an evaluation of the proposed guidelines by five experts, using semi-structured interviews and content analysis.

Results revealed that the current condition of teachers' digital leadership was at a low level overall ($\bar{x}$ = 2.38, S.D. = 0.49), while the desirable condition was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.67, S.D. = 0.46). The needs assessment identified four critical areas for development, ranked by priority: 1) digital vision, 2) communication, 3) digital knowledge, and 4) collaboration.

Based on these findings, guidelines for developing teachers' digital leadership were proposed, comprising 25 strategies across the four identified areas. These guidelines were evaluated by experts and found to have the highest level of appropriateness ($\bar{x}$ = 4.98) and feasibility ($\bar{x}$ = 4.93) for implementation.

Key recommendations include establishing digital leadership standards for teachers, revising teacher education curricula, allocating resources for technology integration in schools, and creating collaborative networks between schools, universities, and the technology sector.

Keywords: Digital Leadership, Teacher Development, Secondary Education, Educational Technology, Professional Development

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในปัจจุบันส่งผลให้ทุกคนต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการศึกษาที่จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรองรับแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และนโยบายไทยแลนด์ 4.0 (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2550) เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นนวัตกรรมที่มีความสำคัญอย่างมากในทุกด้านของสังคมปัจจุบัน ทั้งด้านวัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม (Rohidsathan, 2016 อ้างถึงใน นิกร จันภิรม และศตพล กัลยา, 2562) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและยกระดับสังคมไทย

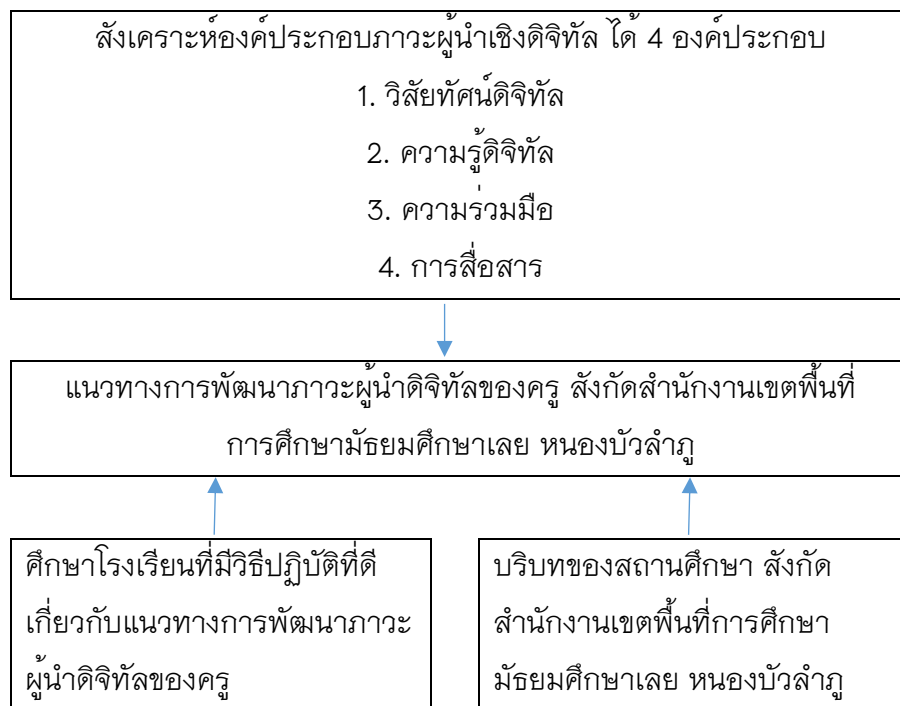
ผู้นำองค์กรและสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและการทำงานอย่างอิสระมากขึ้น Teacher Leadership Exploratory Consortium (2010, อ้างถึงใน กิตติพัฒน์ คำแพง, 2557) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของภาวะผู้นำของครูในการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาที่ทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษา แต่ยังพบปัญหาในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของสถานศึกษาในสังกัด โดยมุ่งเน้นการศึกษภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู และเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีวิธีดำเนินการวิจัยแบบออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

เพื่อให้สอดคล้องกับคำถามและความมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยจึงนำเสนอแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู

1. ประชากร ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จำนวนทั้งสิ้น 1,703 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 97 คน และครู จำนวน 1,606 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำนวน 314 คน ซึ่งได้มาจากการเทียบสัดส่วนประชากรตามตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ของโรงเรียนประกอบด้วย โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง ขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม โดยการกำหนดสัดส่วนร้อยละ 50 ได้กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 54 คน และครู 260 คน

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่ประกอบด้วย อาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ จำนวน 5 คน

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

1. ศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู จากสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จและมีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง

2. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 3

ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ครอบคลุม

4 ด้าน คือ 1) วิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) ความรู้ดิจิทัล 3) การสื่อสาร และ 4) ความร่วมมือ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดสำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิง

คุณภาพเพิ่มเติม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและสร้าง

แบบสอบถาม

2. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ใช้ค่า IOC โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป เพื่อให้มั่นใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

3. ทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในข้อคำถามและความเหมาะสมของภาษา

4. วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ Item–Total Correlation เลือกข้อที่มีค่า r ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

5. วิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ค่าที่ยอมรับได้คือ 0.70 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

1. ขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัยราชภัฏเลย ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

2. ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมหนังสือขอความร่วมมือและคำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

3. กำหนดระยะเวลาในการตอบและส่งคืนแบบสอบถาม 2 สัปดาห์

4. ติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืนทางโทรศัพท์หลังจากครบกำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้ความถี่และร้อยละ
2. วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. แปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของ Best (1977) ดังนี้ 4.51–5.00 = มากที่สุด, 3.51–4.50 = มาก, 2.51–3.50 = ปานกลาง, 1.51–2.50 = น้อย, 1.00–1.50 = น้อยที่สุด
4. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้ดัชนี PNImodified = $(I-D)/D$ เมื่อ I คือค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ และ D คือค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน
5. จัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามค่า PNImodified จากมากไปน้อย
6. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มคำตอบและนับความถี่

ระยะที่ 2: ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล แบ่งออกเป็น

1. การศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยการเลือกโรงเรียนต้นแบบ 3 แห่งที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDS ด้านการบริหารจัดการยอดเยี่ยม ระดับภาค มีเกณฑ์การคัดเลือกคือ 1) ได้รับรางวัลในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา 2) มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารและการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ 3) ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูที่รับผิดชอบด้านเทคโนโลยี 2 คน ในแต่ละโรงเรียน ประเด็นการสัมภาษณ์ครอบคลุม 4 ด้านของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลตามผลการวิจัยในระยะที่ 1 ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและการใช้เทคโนโลยีในโรงเรียน
2. การพัฒนาแนวทาง วิเคราะห์ผลจากระยะที่ 1 และข้อมูลจากการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี นำมาร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู โดยแยกเป็น 4 ด้านตามผลการวิจัยในระยะที่ 1 นำเสนอร่างแนวทางต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและปรับปรุง ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้ 1) จบการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษาหรือเทคโนโลยีการศึกษา 2) มีประสบการณ์ในการบริหารหรือสอนในระดับอุดมศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และ 3) มีผลงานวิจัยหรือบทความวิชาการเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลหรือเทคโนโลยีการศึกษา
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสำหรับการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี ประกอบด้วยคำถามหลักและคำถามขยายในแต่ละประเด็น แบบบันทึกการสังเกต

สำหรับบันทึกข้อมูลเชิงประจักษ์ในการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พร้อมข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยมีโครงสร้างดังนี้ 1) ความเหมาะสมของแนวทาง 2) ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และ 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ใช้ค่า IOC โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์โรงเรียนต้นแบบ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ถอดเทปการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (Verbatim Transcription)
- 2) อ่านข้อมูลทั้งหมดเพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวม
- 3) กำหนดรหัส (Coding) และจัดกลุ่มข้อมูล (Categorizing) ตามประเด็นที่ศึกษา
- 4) วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแบบแผนหรือแนวปฏิบัติที่ดี
- 5) ตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 1 คน เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของการวิเคราะห์ (Inter-rater Reliability)

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

- 1) วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนการประเมิน
- 2) แปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ 4.51–5.00 = มากที่สุด, 3.51–4.50 = มาก, 2.51–3.50 = ปานกลาง 1.51–2.50 = น้อย, 1.00–1.50 = น้อยที่สุด
- 3) พิจารณาแนวทางที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป (ระดับมาก) เป็นแนวทางที่ยอมรับได้

วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาปรับปรุงแนวทางให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การนำเสนอผลการวิจัย

สรุปแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ โดยแยกเป็น 4 ด้านตามองค์ประกอบที่ศึกษา

นำเสนอผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางในรูปแบบตารางและแผนภูมิประกอบคำอธิบาย

เสนอตัวอย่างวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) จากโรงเรียนต้นแบบที่ศึกษา เพื่อเป็นกรณีศึกษาประกอบแนวทางการพัฒนา

นำเสนอข้อเสนอแนะในการนำแนวทางไปใช้ โดยระบุเงื่อนไขและปัจจัยสนับสนุนที่จำเป็น

เสนอแนะประเด็นสำหรับการวิจัยในอนาคตเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ด้านภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ผู้บริหารจำนวน 54 คน ครูจำนวน 260 รวมทั้งสิ้น 314 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน N = 314	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	95	30.25
- หญิง	219	69.75
รวม	314	100
ตำแหน่ง		
- ผู้บริหารสถานศึกษา	54	17.20
- ครูผู้สอน	260	82.80
รวม	314	100
ขนาดสถานศึกษา		
- ขนาดเล็ก	160	50.96

ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน N = 314	ร้อยละ
- ขนาดกลาง	57	18.15
- ขนาดใหญ่	57	18.15
- ขนาดใหญ่พิเศษ	40	12.74
รวม	314	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ เป็นเพศหญิง จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 69.75 และเพศชาย จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 30.25 ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 17.20 และครูผู้สอน จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 82.80 แยกตามขนาดสถานศึกษา ขนาดเล็กจำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 50.96 ขนาดกลางจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 18.15 ขนาดใหญ่จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 18.15 และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 12.74

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู

องค์ประกอบภาวะผู้นำ ดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล	2.29	0.46	น้อย	4.72	0.45	มากที่สุด
2. ด้านความรู้ดิจิทัล	2.41	0.49	น้อย	4.68	0.46	มากที่สุด
3. ด้านความร่วมมือ	2.44	0.52	น้อย	4.63	0.45	มากที่สุด
4. ด้านการสื่อสาร	2.38	0.48	น้อย	4.65	0.48	มากที่สุด
รวม	2.38	0.49	น้อย	4.67	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับน้อย ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล	D	I	PNImodified	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล	2.29	4.72	1.06	1
2. ด้านความรู้ดิจิทัล	2.41	4.68	0.94	3
3. ด้านความร่วมมือ	2.44	4.63	0.89	4
4. ด้านการสื่อสาร	2.38	4.65	0.96	2

จากตารางที่ 3 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมาก ไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสื่อสาร ด้านความรู้ดิจิทัล และด้านความร่วมมือ

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ผู้วิจัยวิจัยสรุปได้ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ

ด้านความร่วมมือ สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ส่วนความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1. ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2. ด้านการสื่อสาร 3. ด้านความรู้ดิจิทัล 4. ด้านความร่วมมือ

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีจำนวน 25 แนวทางโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 โดยเรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นดังนี้ 1. ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 5 แนวทาง 2. ด้านการสื่อสาร มี 8 แนวทาง 3. ด้านความรู้ดิจิทัล มี 5 แนวทาง และ 4. ด้านความร่วมมือ มี 7 แนวทาง

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู เรียงตามลำดับขององค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสื่อสาร ด้านความรู้ดิจิทัล และด้านความร่วมมือ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงส่งผลต่อความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู ซึ่งจากงานวิจัยของ กัญญารัตน์ สุขแสน (2564) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ผลการศึกษากรอบแนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย องค์ประกอบของผู้นำดิจิทัลและวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล ในส่วนสภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และจากงานวิจัยของ รัฐนันท์ รถทอง และมลรักษ์ เลิศวิสัย (2564) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำดิจิทัลของครูโรงเรียนเทศบาลบ้านสามกอง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต พบว่ามี ภาวะผู้นำดิจิทัล 3 ด้าน คือ 1) การปรับตัวและการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อ

การศึกษาแบบดิจิทัล 2) การปรับกฎระเบียบ กฎหมาย และการปรับวัฒนธรรม และทัศนคติเพื่อใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ 3) วิสัยทัศน์ดิจิทัลและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีก้าวกระโดด สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2562) ได้กำหนดนโยบายและกำลังปรับกฎระเบียบในการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ คือ 1) การปรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเอื้อต่อการดำเนินการธุรกรรมดิจิทัล ในภาพรวมและทุกภาคส่วน (Laws and Regulation) และ 2) การปรับวัฒนธรรม และทัศนคติ เพื่อใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Mindset)

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีจำนวน 25 แนวทาง มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 และ 4.93 ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ประกอบไปด้วยรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาบุคลากร และเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้น พบว่าผู้วิจัยมีการนำเอาข้อมูลจากระยะที่ 1 ผสมกับข้อเสนอแนะมาเป็นข้อมูล ในการสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู อีกทั้งองค์ประกอบ การดำเนินงาน วิธีดำเนินการ และผล การประเมิน ทำให้สามารถตัดสินใจในการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้นมีความเหมาะสม เป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันชัย สุขตาม และคณะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้าง ความสามารถภาวะผู้นำดิจิทัลที่จำเป็นในยุคเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จในยุคเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถภาวะผู้นำดิจิทัลครอบคลุมใน 7 มิติคือ มิติการรับรู้ดิจิทัล มิติการมุ่งเน้นประชาชน มิติความสามารถในการ เรียนรู้มิติความสามารถในการปรับตัว มิติการขับเคลื่อนด้วยข้อมูล มิติการยอมรับทางวัฒนธรรม และมิติการทำงานร่วมมือกัน

โดยสรุป แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2. ด้านการสื่อสาร 3. ด้านความรู้ดิจิทัล 4. ด้านความร่วมมือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปวางแผนให้สอดคล้องกับความต้องการของครู เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู

ให้บรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน รวมทั้งเกิดความก้าวหน้าและบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สรุปได้ว่า มีความต้องการด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลมากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะจะทำให้ครูเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการอบรมเพื่อพัฒนาครู เพื่อให้เกิดภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลอันจะเกิดประโยชน์ต่อระบบการศึกษาต่อไป
3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู จะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูได้ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน และมีตัวบ่งชี้ 12 ตัวบ่งชี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้จริงนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูเป็นรายด้านโดยเฉพาะด้านที่มีระดับความต้องการจำเป็นมาก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง
2. ควรมีการวิจัยติดตามผลการนำสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลการนำความรู้ ความเข้าใจ และทักษะปฏิบัติการไปใช้อย่างคงทนและพัฒนาต่อไป
3. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู เพื่อวางกรอบหรือกำหนดช่วงเวลาในการพัฒนาระยะสั้น

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ สุขแสน. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณวุฒิปริญญาโท]. วิทยาลัยครูสุริยเทพ.
- กิตติพัฒน์ คำแพง. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของครูกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). สุดยอดภาวะผู้นำ: Super leadership. ชัดเชลล์มีเดีย.
- นิกร จันภิรม และศตพล กัลยา. (2562). เทคโนโลยีการศึกษาในยุค Thailand 4.0. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 11(1), 304–314.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2550). ภาวะผู้นำ : ความเป็นไปในสังคมไทยและวิธีการแก้ไข. หมอชาวบ้าน.
- รัฐนันท์ รอดทอง และมลรักษ์ เลิศวิสัย. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัลของครูโรงเรียนเทศบาลบ้านสามกอง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(11), 223–234.
- วันชัย สุขตาม และคณะ. (2562). การเสริมสร้างความสามารถภาวะผู้นำดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารท้องถิ่นในยุคเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล. วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 1(2), 63–75.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562, 8 พฤษภาคม). สำนักงาน ก.พ.ร. เผยแพร่ผลการพัฒนาแนวทางการให้บริการของภาครัฐ และทิศทางการพัฒนาการให้บริการแบบดิจิทัล. <http://www.opdc.go.th/content/NTcwNw>
- Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). Prentice–Hall.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.